

Återstarta Sverige - åtgärdspaket I
juni 2020

Kraftsamling för jobben

Reformer för ett mer konkurrenskraftigt
och hållbart Sverige

Rätt reformer påskyndar återstarten

Coronakrisen hotar inte bara liv och hälsa. Den slår brett mot näringslivet och jobben. Nedgången i ekonomin är djup och återhämtningen väntas ta flera år. Rätt reformer kan påskynda återstarten och lägga grunden för ett mer konkurrenskraftigt och hållbart Sverige.

De omedelbara krisåtgärder som vidtagits för att underlätta för företag att övervintra och för människor att behålla sina jobb gör att Sverige befinner sig i en bättre situation än vi annars skulle ha haft.

Målsättningen nu är att gå stärkta ur krisen. Då måste vi göra det som krävs för att undvika att förlora en generation unga vuxna till långvarig arbetslöshet och ge näringslivet förutsättningar att vara den jobbmotor Sverige så väl behöver. Klimatomställningen får inte heller tappa fart. Näringslivets innovationskraft är avgörande för att klara den utmaningen.

Krisen accelererar strukturomvandlingen och förstärker digitaliseringens betydelse. En starkt nationell digitaliseringsförmåga kommer vara avgörande för såväl vår konkurrenskraft som för vår förmåga att klara omställningen till ett mer hållbart samhälle. Företagen behöver inte bara komma tillbaka, utan ha ännu bättre förutsättningar att utvecklas för att möta en hårdare internationell konkurrens där jakten på kompetens, teknik och investeringar tilltar.

Hjulen i ekonomin kan bara börja snurra om vi får igång efterfrågan – i Sverige och omvärlden. Efterfrågan, handel, konsumtion och investeringar kommer igång när det råder förutsägbarhet och goda framtidsutsikter. Det är centralt att skapa framtidstro för att få fart på ekonomin.

Våra folkvalda har nu i uppgift att visa ledarskap och stärka förutsättningarna för alla de företag som skapar jobb och välfärd. Med rätt förutsättningar vågar de anställa, investera och handla. Om smittspridningen inte minskar riskerar vi att nya begränsningar i ekonomin behöver införas. Osäkerheten i ekonomin till följd av pandemin får inte förstärkas av otydliga riktlinjer, varken för människor eller företag. Konsumtion och investeringar måste komma igång. Statsfinanserna stärks genom företagens förmåga att konkurrera och en växande ekonomi – inte genom nya pålagor.

Krisen är global. Hinder som uppstått i handeln inom och utanför EU behöver tas bort. Sverige måste vara en stark röst i EU för den fria rörligheten och frihandeln. I takt med att våra grannländer i Europa öppnar behöver Sverige också vara en del av den öppningen.

Utan rätt förutsättningar för företagen att verka, utvecklas och växa riskerar Sverige att halka efter. När tillfällig krispolitik skiftas mot långsiktig återstartspolitik behöver ett stärkt företagsklimat stå i fokus. Vägen ur krisen kan bara ledas av konkurrenskraftiga företag som vågar och kan satsa och skapa jobb. Svenskt Näringsliv föreslår ett första åtgärds paket med konkreta förslag för återstart av ekonomin. Förslagen tar sin utgångspunkt i vår samlade ekonomiska bedömning och tar sikte på att åtgärda problem som särskilt synliggjorts under krisen.

Sverige behöver reformer för att:

- stärka de privata och offentliga investeringarna,
- öka öppenheten och handeln med omvärlden,
- bekämpa arbetslösheten och stärk kompetensförsörjningen.

Fem av huvudförslagen i åtgärds paketet är:

1. Tryggt investeringsklimat med stopp för höjda skatter på jobb och företagande
2. Stärkt kunskapsekonomi med FoU-paket
3. Förbättrad kompetensförsörjning genom tryggad rörlighet och arbetskraftsinvandring
4. Utbyggd digital infrastruktur för Sveriges konkurrenskraft
5. Minskade kostnader att anställa genom sänkt arbetsgivaravgift

Svenskt Näringsliv står redo att bidra i det fortsatta arbetet och kommer under 2020 att presentera fler åtgärdsförslag med tyngdpunkt på strukturreformer för ett mer konkurrenskraftigt och hållbart Sverige. Detta är det första återstartspaketet av tre.

Ekonomisk bedömning i korthet - stor osäkerhet, brant fall och lång väg tillbaka

- Svenskt Näringslivs ekonomiska bedömning är att den svenska tillväxten sjunker med 6,1 procent 2020. Under 2021 spås en ökning med 3,4 procent.
- Det dröjer till slutet av 2022 innan tillväxttappet hämtats igen, om inte rätt politiska beslut kommer på plats.
- Det dröjer till efter 2023 innan arbetslösheten bedöms vara tillbaka på samma nivå som före krisen. Från tidigare kriser vet vi dock att effekterna på arbetsmarknaden riskerar att bli mer långvariga.

Innehåll

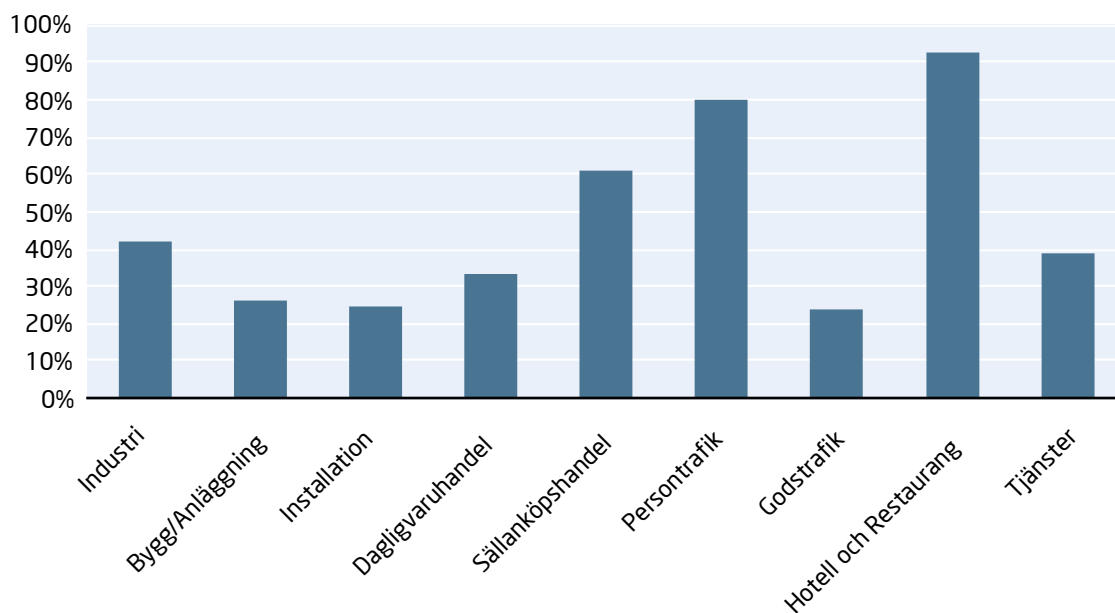
1 Svensk ekonomi faller brant - återhämtningen tar flera år	5
1.1 Utvecklingen i ekonomin de senaste månaderna	6
1.2 BNP faller med över 6 procent i år	8
1.3 Arbetslösheten når över 10 procent	9
1.4 Fortsatt stor osäkerhet	9
2 Ett mer konkurrenskraftigt och hållbart Sverige	10
2.1 Sveriges återhämtning beroende av omvärlden - återskapa förtroendet	10
2.2 Krisåtgärderna till företagen grund för återstarten	10
2.3 Reformoffensiv krävs för att Sverige ska gå starkare ur krisen	11
2.4 Återstartsåtgärderna tar fasta på tre principer	11
3 Stärk de privata och offentliga investeringarna	12
3.1 Stopp för höjda skatter på jobb och företagande	13
3.2 Inför återstartslån med förbättrade villkor via Företagsakuten	13
3.3 Stärkta FoU-investeringar	14
3.4 Bygg ut den digitala infrastrukturen	16
3.5 Kommuner och regioner bör tidigarelägga planerade investeringar	17
3.6 Underlätta återstart vid beslut om tillstånd och offentlig upphandling	17
3.7 Slop det skatterättsliga företrädaransvaret	18
3.8 Tredubbla anslaget till Industrilivet	18
3.9 Möjliggör för företag att kvitta förluster mot tidigare vinster	19
3.10 Underlätta kapitalförsörjningen vid ägarförändringar	20
3.11 Bättre avskrivningsregler i företagsbeskattningen	21
3.12 Förstärkt väg- och järnvägsunderhåll	21
3.13 Skapa en nationell IT-infrastruktur för välfärdssektorn	22
3.14 Gör ändringstillstånd till huvudregel i miljöprövningsprocesser	23
3.15 Förändra reglerna för moms på lokalhyra	23
4 Öka öppenheten och handeln med omvärlden	24
4.1 Värna effektiva konkurrensregler i EU	24
4.2 Inför tullfrihet för insatsvaror	25
4.3 Utveckla de gröna filerna för fritt varuflöde	26
4.4 Inrätta strategiskt råd för export- och investeringsstrategin	26
5 Bekämpa arbetslösheten och stärk kompetensförsörjningen	27
5.1 Minska kostnaderna att anställa genom sänkta arbetsgivaravgifter	28
5.2 Säkra rörligheten för internationell kompetens	29
5.3 Underlätta fortsatt reformering av Arbetsförmedlingen	31
5.4 Bättre tillgång till utbildning som efterfrågas av företagen	31
6 Fyra utredningar att tillsätta nu med fokus på hållbarhet	32
6.1 Uppdrag att kartlägga infrastrukturinvesteringar som kan tidigareläggas	33
6.2 Ge företagen rådighet över sitt avfall	33
6.3 Framtida elbehov för att klara klimatmätning och samhällsutveckling	33
6.4 Tillsätt en innovationsutredning	34

1 Svensk ekonomi faller brant - återhämtningen tar flera år

Osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen har varit mycket stor sedan det nya coronaviruset började spridas över världen. Coronakrisen är inte lik tidigare kriser. Nedstängningen av samhället orsakar stora problem för annars livskraftiga och lönsamma företag. Förändringen har skett nästan över en natt. Företag som i januari i år planerade att investera och expandera sin verksamhet har nu tvingats permittera sin personal, varsla och i vissa fall lämna in en konkursansökan.

Krisen slår brett och särskilt hårt inom ett antal sektorer. Särskilt hårt drabbade är besöksnäringen, detaljhandeln och persontransporter. Tillverkningsindustrin har påverkats kraftigt både av störningar i leverantörskedjor och av fallande internationell efterfrågan. Tjänstesektorns negativa påverkan beror i hög utsträckning på vilken kundbas som respektive företag har. Stora byggprojekt verkar i nuläget löpa enligt plan, men bostadsbyggandet utvecklas svagt och byggmarknaden riskerar att drabbas med eftersläpning av konjunkturedgången.

Diagram 1. Andel företag vars försäljning/orderingång har minskat med 20 procent eller mer jämfört med 6 månader sedan i respektive bransch.

Källa: Svenskt Näringslivs företagarpanel, april 2020.

Fortfarande kan ingen med säkerhet veta hur länge virusspridningen kommer att fortgå eller med vilken hastighet länder kommer att kunna öppna sina samhällen igen. Flertalet länder har sjösat massiva stödpaket för att mildra de ekonomiska konsekvenserna av krisen. Det har gett effekt, men osäkerheten är fortsatt stor kring hur många företag och jobb som kan räddas.

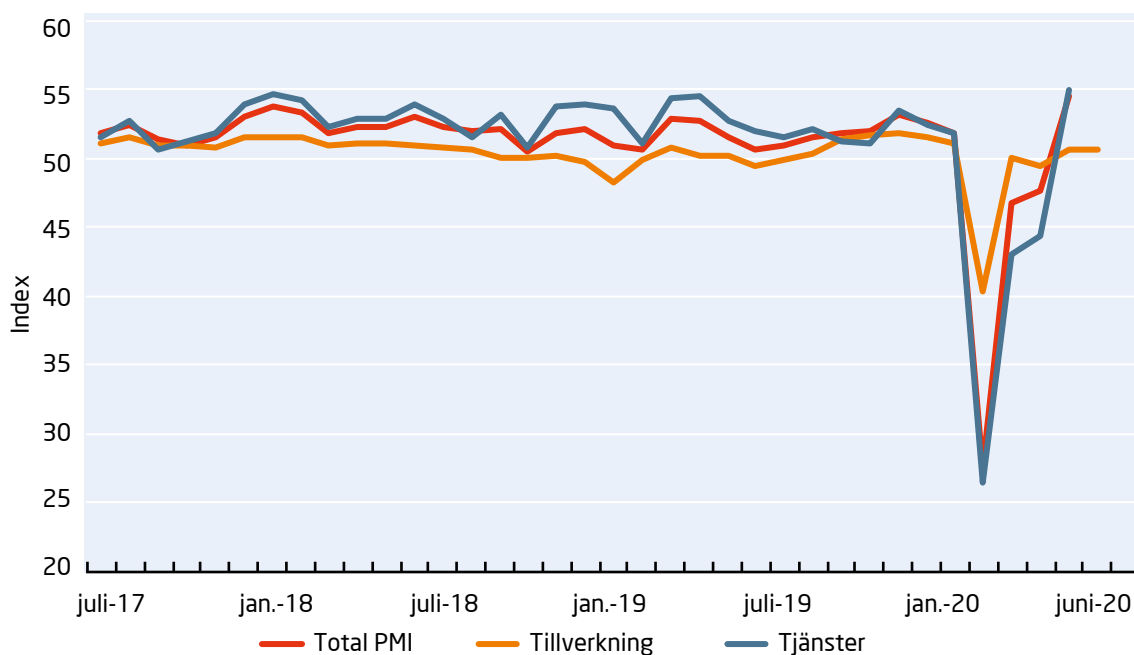
De senaste veckorna har en del länder indikerat att man kommer att släppa på sina restriktioner och börja öppna för ökat resande och långsam återgång till ett mer normalt läge. Sveriges ekonomi är nära sammanlänkad med utvecklingen i vår omvärld och detta bör gynna den ekonomiska aktiviteten. Vår bedömning är dock att återhämtningen kommer ta flera år.

1.1 Utvecklingen i ekonomin de senaste månaderna

1.1.1 Den globala ekonomin

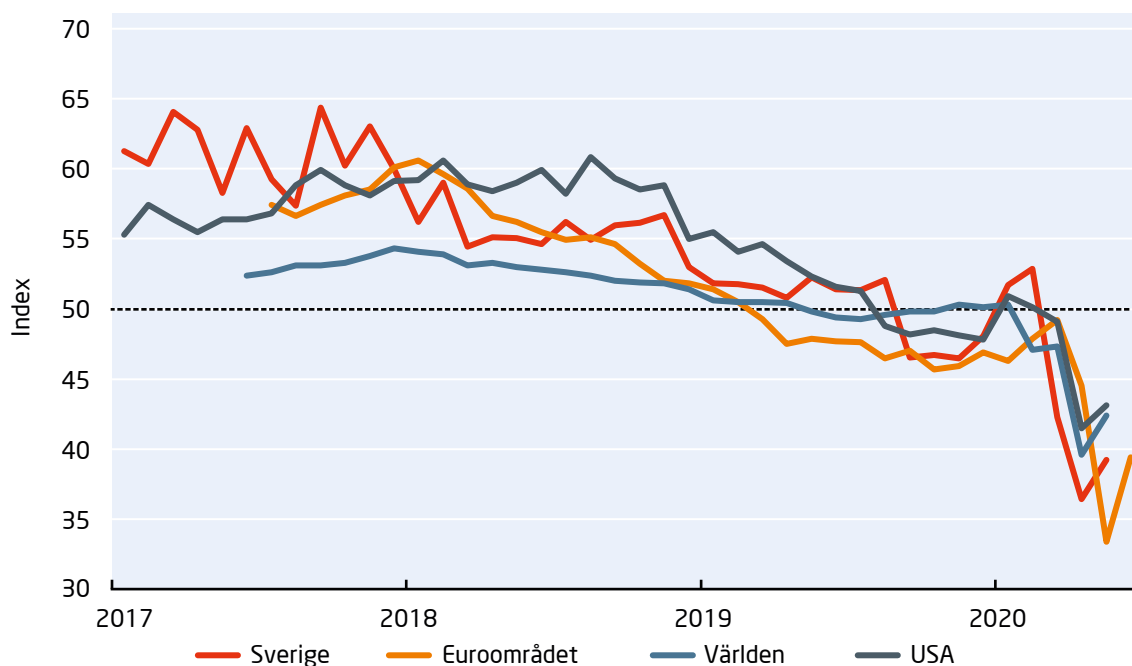
Världens länder ligger i olika faser när det gäller virusspridningen. En del länder som drabbades tidigt, exempelvis Kina och Sydkorea, har öppnat sina samhällen och till stora delar återgått till mer av normal ekonomisk aktivitet (se diagram 2). Andra länder har däremot en längre väg tillbaka. Gemensamt för USA och flertalet EU-länder är dock att det ser ut som om de värsta veckorna passerat i termer av nedstängda samhällen och stillestånd i ekonomin.

Diagram 2. Kinesiska inköschefsindex

Det har kommit många indikationer på återstartade samhällen den senaste tiden, bland annat från Italien, Tyskland och Frankrike. Många europeiska länder har eller överväger att släppa på sina reserestriktioner, åtminstone inom Schengenområdet. Detta bidrar till att framtidstron bland hushåll och företag har ökat den senaste tiden. Trots mindre ökning i de senaste månads mätningarna inom EU ligger förtroendet för framtiden kvar på kraftigt nedtryckta nivåer (se diagram 3). Detta indikerar en fortsatt svag ekonomisk aktivitet de kommande månaderna i stora delar av EU.

Diagram 3. PMI i ett urval av länder

I USA ökade ansökningarna om arbetslöshetsstöd till historiskt höga nivåer i inledningen av krisen. Sedan mitten på mars och fram till den 23 maj har 40,7 miljoner amerikaner förlorat sina jobb. Arbetslösheten i USA har därför ökat kraftigt och nådde 14,7 procent i april. Ökningstakten har dock minskat den senaste tiden, vilket också indikerar att de mest akuta krisveckorna i den internationella ekonomin ligger bakom oss.

1.1.2 Svensk ekonomi

Sverige har uppmärksammat internationellt för en delvis annorlunda strategi i begränsandet av smittspridningen. Mindre inslag av förbud och mer av rekommendationer har gjort att Sverige hittills har stängt ner i mindre grad än flertalet övriga europeiska länder. Trots detta har en del branscher upplevt ett nästan hundra procentigt stillestånd som gjort att konkurser, varsel och arbetslöshet ökat.

Varselstatistiken var under inledningen av krisen mycket oroväckande med rekordhöga veckosiffror. Färre har varslats de senaste veckorna, men nivåerna är fortfarande högre än under ett normalår. Historiskt har endast en mindre del av varslen resulterat i faktiska uppsägningar. Under 1990- och 2000-talen var denna andel under 50 procent och varierade till stor del med konjunkturläget. De som blir uppsagda efter att ha varslats riskerar dock långtidsarbetslöshet i större utsträckning. De korttidspermitteringar som många företag har använt sig av har bidragit till att hålla tillbaka arbetslösheten. Totalt var per den 1 juni cirka 514 000 personer korttidspermitterade på mellan 20 och 80 procent av arbetstiden, vilket motsvarar cirka 10 procent av arbetskraften.

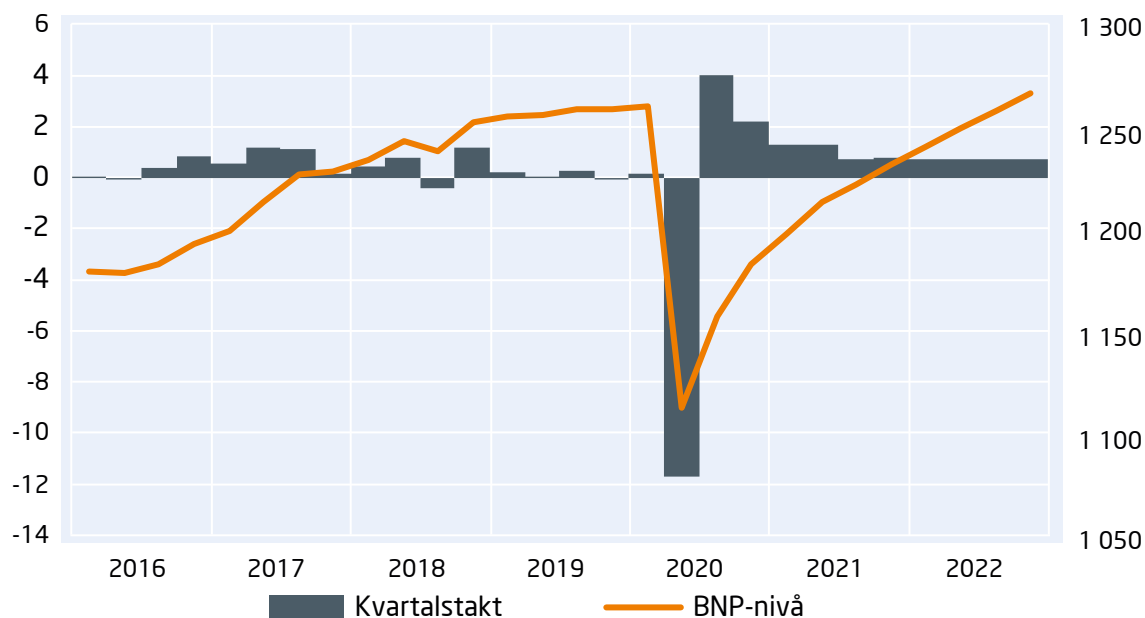
De förtroendeindikatorer som finns för den svenska ekonomin beskriver alla ett mycket allvarligt läge under april och maj. Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer uppvisade

det kraftigaste fallet någonsin i april där synen på den kommande utvecklingen i flertalet branscher var mycket svag. Maj månads barometer innebar en viss stabilisering men det råder fortsatt ett mycket svagt läge i flertalet branscher.

I Svenskt Näringslivs företagarpanel för det andra kvartalet sjönk förväntningarna om framtida produktion/försäljning, investeringar och sysselsättning kraftigt. Företagens bedömning om utvecklingen under den kommande sexmånadersperioden är nere på ungefär samma nivåer som under finanskrisen.

1.2 BNP faller med över 6 procent i år

Diagram 4. BNP-utveckling

Enligt vår bedömning sjunker den svenska tillväxten med 6,1 procent 2020 och ökar därefter under 2021 med 3,4 procent. Vår bedömning är att det dröjer ända till slutet av 2022 innan vi hämtar igen det tillväxttapp som coronakrisen orsakat. Detta är några kvartal längre än vad det tog att återhämta tillväxttappet efter den senaste finanskrisen.

Återhämtningen drivs i stor utsträckning av mycket expansiv politik med låga räntor och en finanspolitik som understödjer ekonomin under lång tid framöver. Detta får till följd att statsskulden (Maastrichtskulden) ökar till uppemot 50 procent av BNP. Det kommer fortsatt att finnas en viss marginal upp till EU:s stipulerade krav på maximal skuldsättning på 60 procent. Sverige kommer trots detta att fortsatt ha en skuldkvot som är lägre än de flesta jämförbara länder. Innan krisen låg exempelvis EU-genomsnittet på cirka 80 procent medan Sverige då hade en skuld på 35 procent av BNP.

1.3 Arbetslösheten når över 10 procent

Läget på arbetsmarknaden ser allvarligt ut de närmaste åren. Arbetslösheten har redan börjat öka. Ungdomsarbetslösheten stiger brant och ligger nu på en ökning med 27 000 personer jämfört med motsvarande tid för ett år sedan. Bedömningen är att sysselsättningstappet kommer fortsätta under de närmaste månaderna. Arbetslösheten bedöms öka till uppemot 12 procent innan den långsamt återgår till samma nivåer som innan krisen.

Av de som tvingas ut i arbetslöshet har flertalet en svag ställning på arbetsmarknaden, vilket gör att de får svårt att snabbt komma tillbaka i arbete. När den ekonomiska aktiviteten väntas öka mot senare delen av 2020 och tilltron till ekonomin långsamt återvänder så kommer också sysselsättningen att påverkas positivt. Det gör att arbetslösheten under nästa år faller tillbaka något från de höga siffrorna kring årsskiftet. Trots detta blir årsmedelvärdet för arbetslösheten något högre 2021 än under 2020 (se tabell 1).

Tabell 1. Den ekonomiska bedömningen

	2020	2021
BNP	-6,1 %	3,4 %
BNP, kalenderkorrigerat	-6,3 %	3,2 %
Arbetslöshet, procent av arbetskraften, årsmedelvärde	9,7	10,4

Källa: Svenskt Näringsliv.

1.3.1 Lång tid innan arbetslösheten pressas tillbaka

Likt tidigare kriser kommer coronakrisen också att påverka vilken typ av jobb som kommer att finnas. Krisen påskyndar digitalisering och vårt sätt att arbeta. Detta gör att många av de som tvingas ut i arbetslöshet får svårare att komma tillbaka, vilket bidrar till att jämviktsarbetslösheten trycks uppåt under de kommande åren. Den svenska arbetslösheten bedöms därför inte sjunka tillbaka till förkrisnivåer ens under 2023.

1.4 Fortsatt stor osäkerhet

Samtliga prognoser är förknippade med stor osäkerhet, långt mycket större än under ett normalläge. Utöver riskerna med en eventuellt förnyad smittspridning kan handelskonflikter mellan främst USA och Kina på nytt blossa upp. Att döma av hur lätt finansmarknaderna reagerar på minsta inskränkning av möjligheterna till handel med Kina kan sådan oro, vid sidan av virusoron, göra att börser faller med inverkan på realekonomin världen över. Det finns även andra osäkerhetsmoment av mer regional prägel, exempelvis fortsatt oklarhet kring Brexit och hur en del tillväxtekonomier ska kunna hantera ökade skuldnivåer i krisens spår.

Sammantaget blir de närmaste veckorna avgörande för hur länder lyckas öppna sina samhällen. Det återstår även att se hur viruset kommer att spridas under hösten samt

hur väl man lyckas spåra och isolera regionala virusutbrott framöver. Detta får stor betydelse för hur långt samhället kan tillåtas återgå till ett normalläge innan ett vaccin så småningom kommer att finnas tillgängligt.

2 Ett mer konkurrenskraftigt och hållbart Sverige

2.1 Sveriges återhämtning beroende av omvärlden - återskapa förtroendet

Flera tuffa år väntar svensk ekonomi. Sveriges återhämtning är till stor del kopplad till utvecklingen i vår omvärld och den globala ekonomin. Inte minst EU:s återhämtning och återstarten av den inre marknaden kommer bli central. Det är ett viktigt svenskt intresse att EU-kommissionens återstartsplan, Recovery plan for Europe, bidrar till strukturellt riktiga åtgärder som både stimulerar ekonomin kortsiktigt och bygger konkurrenskraft och hållbarhet för framtiden.

Vi har på hemmaplan samtidigt stora möjligheter att snabba på återhämtningen och lägga grunden för ett mer konkurrenskraftigt och hållbart Sverige. Målsättningen måste vara att Sverige efter krisen ska ha tagit sig till en bättre position än innan pandemin slog till. Med rätt åtgärder kan BNP börja växa snabbare, arbetslösheten dämpas och investeringar som utvecklar näringslivet genomföras.

För att bryta stilleståndet i ekonomin och skapa tilltro, så att såväl företagen som hushållen vågar handla, är politikens och myndigheternas tydlighet kring vilka riktlinjer som gäller helt avgörande. Kopplat till detta spelar också bilden av Sverige i omvärlden stor roll – och vilka konsekvenser en negativ bild får och riskerar få. Hela näringslivet från svensk exportindustri och transporter av varor och tjänster till inhemsk handel, besöksnäring och byggbransch är beroende av öppenhet och rörlighet. Här krävs en samlad insats där regeringen har ett särskilt ansvar att i internationella forum bevaka så att Sverige inte hamnar utanför när gränser öppnas.

2.2 Krisåtgärderna till företagen grund för återstarten

Vårens omfattande ekonomiska krisåtgärder har syftat till att minska risken för att livskraftiga företag går i konkurs och att öka chansen att anställda har jobb att gå tillbaka till efter krisen. Sveriges goda statsfinanser har underlättat besluten om krisåtgärder. Många företag har samtidigt som krisen rasat tagit en nyckelroll och visat vägen framåt genom att snabbt ställa om och anpassa sina verksamheter. Utan den drivkraften och alla i grunden välmående företag runt om i landet vore nedgången ännu djupare.

De omfattande åtgärderna i den tidiga fasen gör att vi nu befinner oss i ett bättre läge än om vi inte hade genomfört dem. Samtidigt som vissa branscher upplever en stabilisering,

har många industrier uttunnade orderböcker och riskerar en långsam återhämtning. Framför oss har vi en period med arbetslöshet, integrationsproblem, ökade transfereeringskostnader och lägre skatteintäkter. Det är i en sådan omvärldsmiljö som företagen ska kämpa sig tillbaka.

2.3 Reformoffensiv krävs för att Sverige ska gå starkare ur krisen

För att få igång ekonomin och gå starkare ur krisen krävs en arbetsmarknad som kännetecknas av flexibilitet och god tillgång på rätt kompetens till rätt kostnad och kraftigt utbyggd infrastruktur som främjar rörlighet av människor, varor, tjänster, kapital och data. Det behövs en effektiv kapitalmarknad och stabila regelverk som stimulerar nya investeringar och ett starkt EU som är en kraft för global handel och en väl fungerande inre marknad. Utvecklingen på många områden accelererar nu, inte minst klimatomställningen och digitaliseringen. Det är nu Sverige har chansen att agera för att ta ledarskap i en starkare global konkurrens.

Samtidigt som vissa krisåtgärder förlängs behöver vi därför blicka framåt och lägga en bredare grund för återhämtning. Svenskt Näringsliv kommer presentera tre paket med åtgärder för att bidra till att återstarta Sverige och lägga grunden för framtidens hållbarhet och konkurrenskraft. Detta är det första paketet, med fokus på förslag som kan genomföras i närtid. Målet är att påskynda återhämtningen och kunna gå starkare ur krisen.

Förslagen tar sikte på att åtgärda problem som särskilt synliggjorts under krisen och som försvårar en snabb återstart. Vi föreslår åtgärder för högre efterfrågan på och tillgång till kompetens, större privata och offentliga investeringar och ökad öppenhet och handel med omvärlden.

Utöver dessa åtgärder behöver ett antal mer långsiktiga politiska processer för reformer påbörjas redan nu. Därför listas ett antal förslag till utredningar och myndighetsuppdrag som bör sjösättas snarast. I kommande paket kommer fler reformer av strukturell karaktär att presenteras.

2.4 Återstartsåtgärderna tar fasta på tre principer

2.4.1 Skiljelinjen mellan staten och näringslivet behöver återställas

Under krisen har staten genom olika typer av krisåtgärder gått in som det yttersta försäkringsbolaget vid en oförutsedd händelse. Fortfarande befinner sig många företag mitt i denna försäkringshändelse, men det kommer att finnas en bortre parentes för den typ av krisåtgärder som hittills presenterats.

I den här krisen har det blivit uppenbart hur viktiga företagen är som skapare av välbstånd och välfärd. Företagen producerar de varor och tjänster som vi behöver, företagen skapar

jobb, skatteintäkter och levererar tjänster i välfärden. Vi behöver komma tillbaka till det normaltilståndet.

2.4.2 Grunden för konsumtion och investeringar är förutsägbarhet och framtidstro

Till skillnad mot tidigare kriser har det i den här krisen visat sig vara den mest framkomliga vägen att kanalisera de statliga stimulanserna via företagssektorn. Genom att främja företagsöverlevnad, främjas jobböverlevnad. Att jobben i så hög utsträckning som möjligt finns kvar efter pandemin säkrar hushållens köpkraft och gör dem mer benägna att upprätthålla sin konsumtionsnivå.

I återstarten är det viktigt att hålla fast vid denna lärdom. Trygga hushåll skapas genom jobb i stabila företag. Samtidigt behöver återstarten i högre utsträckning beakta behovet av dynamik och tillväxt i näringslivet, något som inte var möjligt i den akuta krisfasen. Resurser i form av kapital och arbetskraft behöver flöda till både befintliga och nya företag för att få ett växande näringsliv som ersätter företag och jobb som gått förlorade. För detta behöver förutsättningarna för investeringar i näringslivet vässas.

2.4.3 Återstartspolitiken behöver vara uthållig och hållbar

Utgångspunkten för de policyåtgärder som föreslås i detta paket är att skapa en uthållig återstartspolitik. För att återstarta Sverige behövs reformer för ökad efterfrågan och tillgång på kompetens, ökade privata och offentliga investeringar och stärkt öppenhet med goda möjligheter till handel med omvärlden. Vikten av rörlighet och internationell handel kan inte nog understrykas för Sveriges återhämtning. I en tid när andra riskerar att tveka kan Sverige spela en avgörande roll att driva klimatagendan med hjälp av forskning, utveckling och en investeringsvänlig politik.

Pandemin visar tydligt hur osäkerhet skapar problem för ekonomin. Den osäkerheten får inte förstärkas av osäkerhet i den ekonomiska politiken. Stabila villkor behövs för att företagen ska våga investera och för att hushållen ska våga konsumera. Alla spekulationer om försämrade villkor för näringslivet påverkar direkt företagens agerande och kommer att hämma återstarten i ett mycket känsligt läge.

3 Stärk de privata och offentliga investeringarna

Många företag har försvagade balansräkningar. Samtidigt är investeringsbehoven stora. Incitamenten att investera och ta risk behöver återstarta. För det krävs stabila förutsättningar och ökad attraktivitet att investera i Sverige. Politiken får inte förstärka den osäkerhet som pandemin orsakat. Istället måste entreprenörskap, investeringsvilja, forskning och utveckling främjas både lokalt, nationellt och i EU.

Ska Sverige komma starkare ur krisen behöver de utvecklingsplaner som tvingats pausa under krisen möjliggöras, bland annat genom ett löfte om tryggt investeringsklimat, stärkt kapitalförsörjning och ett kraftfullt FoU-paket. För att accelerera klimatinvesteringarna behövs både ett tryggt investeringsklimat och särskilda insatser.

Under coronakrisen har den fysiska infrastrukturen kringskurits. Sverige är beroende av väl fungerande och hållbara kommunikationer som knyter ihop landet och möjliggör handel med omvärlden. Flyg, tåg, sjö- och vägtransporter måste fungera, för såväl varuflöden som arbetspendling och affärsresor. På kort sikt är det nödvändigt att hårt drabbade kommunikationer kan komma tillbaka. Långsiktigt finns också stora behov av investeringar i robust och hållbar infrastruktur.

Samtidigt accelererar digitaliseringen. Erfarenheterna från pandemin pekar tydligt på behovet av förstärkningar av den digitala infrastrukturen, och i synnerhet den nationella IT-infrastrukturen för välfärdssektorn. Framtidens konkurrenskraft stärks när företagen kan skapa värde genom teknikutveckling, innovation och de nya affärsmöjligheter som såväl klimatomställningen som kunskaps- och dataekonomin innebär.

3.1 Stopp för höjda skatter på jobb och företagande

Konkurrensen om framtidens investeringar kommer att vara stenhård. Sveriges investeringsklimat måste vara konkurrenskraftigt. För att stimulera återstarten behövs det en tydlig politisk signal om konkurrenskraften. Det behöver klargöras från regeringen att det under de kommande fem åren inte kommer att införas några skattehöjningar eller andra ökade bördor som slår mot företagen och jobben. Planerade och sedan tidigare aviserade skattehöjningar bör dras tillbaka, exempelvis skatten på kläder och skor som vore ett ytterligare slag mot många företag som drabbats hårt under coronakrisen.

Ekonomisk teori om rationella förväntningar är tydlig med att det räcker med misstankar om framtida skattehöjningar för att investeringsviljan ska hållas tillbaka. Sverige har ett av världens högsta skattetryck samtidigt som produktiviteten i det offentliga åtagandet släpar efter. Det bästa sättet för staten att trygga framtida skatteintäkter är att underlätta för företagande och därmed jobb och köpkraft.

Alla påståenden på temat att företagen ska ”betala tillbaka”, riskerar därför jobben i ett mycket känsligt läge. Ska företagen våga anställa och investera behöver de veta att spelreglerna inte kommer att försämrats. Att minska osäkerheten är ett av de bästa sätten för staten och kommunerna att säkra det långsiktiga skatteunderlaget i Sverige.

3.2 Inför återstartslån med förbättrade villkor via Företagsakuten

Under krisen har flera åtgärder införts som syftar till likviditetsförstärkning via lån. De har utnyttjats i varierande grad. Framförallt Företagsakuten, som handhas av Riksgälden, har haft en lägre utnyttjandegrad än förväntat. Fram till slutet av maj hade endast 940

miljoner kronor lånats ut till företag av en total garantiram på 100 miljarder kronor. Förklaringen till den låga utnyttjandegraden kan sökas i att villkoren är mindre förmånliga än motsvarande program i andra länder och att den riskjusterade räntan blir orimligt hög.

Lånemöjligheter kommer att vara av stor betydelse också i återstartsprocessen när företag behöver medel för att åter komma igång med sina verksamheter. Det handlar både om att se till att det finns tillräckligt rörelsekapital för att finansiera återstarten och att möjliggöra de investeringar som krävs för att få fart på företagen. Företag i Sverige behöver minst lika goda villkor som ges i andra länder.

Förbättrade kreditmöjligheter bör därför under en begränsad tid erbjudas genom redan uppbyggda kanaler och ges benämningen återstartslån. Nuvarande företagsakut kan ställa ut garantier till den 30 september. Återstartslånen bör begränsas till att kunna ges ut fram till halvårsskiftet 2021, för att inte långsiktigt påverka den privat drivna kreditmarknaden.

Statsgarantin i Företagsakuten bör i det sammanhanget utökas från 70 till 80 procent. Vidare bör Riksgälden kraftigt minska och ändra beräkningsgrunden för garantiavgiften, som formellt betalas av banken, men i praktiken betalas av låntagaren via bankens räntor och avgifter. Därmed bör det inte heller förväntas att Företagsakuten ska vara långsiktigt självfinansierad, då detta gör det omöjligt för staten att ta någon risk med sina garantier. Istället bör en reservation för befarade framtida kreditförluster göras.

Då regelförändringarna innebär viss ökning av risken för kreditförluster för staten bör 0,5 miljarder kronor reserveras som offentlig utgift.

3.3 Stärkta FoU-investeringar

Rejåla insatser krävs för att inte företagens forskning och utveckling (FoU) ska falla kraftigt som en konsekvens av krisen. Näringslivets FoU har minskat i pandemin när företagen har fått prioritera annan verksamhet. Företagens försämrade finanser riskerar nu att leda till kraftigt minskade FoU-investeringar under kommande år. Det är en utveckling som varit tydlig i tidigare kriser. Forskning är fundamental för att skapa det välstånd och det samhälle vi vill ha. Dessutom är högt kunskapsinnehåll och innovation på sikt den enda vägen att undvika att konkurrera med låga löner. Hit hör också att relevant forskning inom digitalisering måste prioriteras (se även avsnitt 3.4).

Den internationella utvecklingen av incitament för FoU och liknande verksamheter kan antas leda till att andra länder ser över och utvärderar olika skattemässiga incitament. Inte minst till följd av utvecklingen inom EU och OECD. Regeringen bör noga följa denna utveckling och vid behov agera för att värna svensk konkurrenskraft.

Svenskt Näringsliv anser att ett politiskt mål bör fastställas i höstens forskningsproposition att Sveriges samlade investeringar i forskning och utveckling bör öka med minst en procent av BNP till senast år 2030. För att överbrygga de förväntade negativa effekter

som coronakrisen kan få på lång sikt behövs kraftfulla åtgärder av olika slag, bland annat i form av ökade statliga investeringar. Det handlar om ökade offentliga satsningar till forskningsfinansiärer, ett förstärkt FoU-avdrag och förbättrad expertskatt. Det är också viktigt att säkerställa att forskningsresultat kan nyttiggöras av näringslivet.

Därför föreslås följande insatser:

- **Förstärkt FoU-avdrag.** Nuvarande FoU-avdrag bör förbättras genom ökad skattnedsättning och höjt takbelopp för forskande personal. Fördelen med att höja takbeloppet är att det även ger effekt för något större företag. Avdraget lyfter av kostnader för alla företag jämfört med riktade stöd som bara träffar ett urval av de forskande företagen och dessutom kräver långa handläggningstider. Ett förbättrat FoU-avdrag gör Sverige mer attraktivt för utländska direktinvesteringar. Förslaget innebär i praktiken en nedsättning av arbetsgivaravgiften med ytterligare 10 procentenheter för forskande personal och att taket för maximalt FoU-avdrag höjs från 450 till 675 tusen kronor per månad.
- **Justering av expertskatten.** Expertskattereglerna infördes 2001 och innebär att endast 75 procent av lönen för utländska forskare och specialister tas upp till beskattning och läggs till underlag för arbetsgivaravgifter. Regelverket har kritiserats för att det är komplicerat och brister i förutsägbarhet. De krav som ställs för att kvalificera sig för skattelättnad är dessutom högre i Sverige än i exempelvis Danmark. Följden är att betydligt färre personer uppfyller kriterierna för expertskatt i Sverige än i jämförbara konkurrentländer. Följande tre justeringar bör genomföras:
 - Förändra kompetenskraven och slopa kravet på betydande svårighet att rekrytera inom landet
 - Sänk gränsen för expertskatt från 2 prisbasbelopp till 1,5 per månad
 - Höj perioden för vilken skattelättnaden får gälla från tre till sju år
- **Tillfälligt ökad medfinansiering vid nya FoU-samverkansprogram.** I och med att många företag har svårigheter att delta i FoU-samverkansprogram under nuvarande regelverk finns ett behov av tillfälligt ökad offentlig medfinansiering från forskningsråd, myndigheter och institut. EU:s statsstödsregler begränsar det allmännas möjligheter att finansiera forskning som utgör ekonomisk verksamhet. Regeringen bör därför ta fram kompletterande stödformer till FoU-projekt för industriell forskning och anmäla det till kommissionen med hänvisning till det temporära ramverket för statligt stöd under utbrottet av covid-19.

En höjning av FoU-avdraget med 10 procentenheter (vilket i princip motsvarar ett borttagande av arbetsgivaravgiften) uppskattas till cirka 650 miljoner kronor. Med hänsyn till de nedskärningar på forskande personal som kan förväntas och sannolikt redan delvis har genomförts till följd av krisen blir effekten sannolikt lägre.

Det saknas data för att uppskatta antalet personer som skulle omfattas av förbättringar av regelverket kring expertskatten. En önskvärd effekt är vidare att locka kompetens till Sverige. Att kretsen personer som omfattas av skattelättnader ökar är därmed eftersträvansvärt och kan, i den mån det rör sig om personer som inte annars skulle ha

betalat skatt i Sverige, inte betraktas som en offentligfinansiell kostnad. Vidare bör det beaktas att det budgetutrymme på 550 miljoner kronor som avsattes när schablonregeln infördes 2012 långt ifrån har utnyttjats. De ytterligare lättnader som föreslås här torde därmed åtminstone delvis redan vara finansierade.

Tillfälligt ökad medfinansiering vid samverkansprogram blir en kostnad, men förväntas få positiva effekter.

3.4 Bygg ut den digitala infrastrukturen

För att konkurrenskraftigt kunna återstarta den svenska ekonomin behövs ökad digitalisering, användning av uppkopplade produkter (IoT) och AI-teknologi. Detta kan bara ske om överföringskapaciteten i de digitala näten är tillräckligt stor. Därför behöver Sverige en påskyndad och fokuserad satsning på digital infrastruktur.

Sverige behöver ta ett krafttag för att stimulera den fasta bredbandsutbyggnaden i hela Sverige och möjliggöra 5G-tekniken för att få bästa möjliga utväxling av digitaliseringen. Idag saknar många hushåll och företag på landsbygden tillgång till snabbt bredband. Inom industrin går utvecklingen mot att en allt större del data behandlas direkt i nätverket genom att uppkopplade maskiner kommunicerar med varandra i realtid. 5G-tekniken underlättar den utvecklingen. Auktionen av 5G-frekvenser är utlyst, ansökningar lämnas in senast den 30 juni och själva auktionen sker i november.

Hittills aviserade bredbands-satsningar tar inte hänsyn till behovet av robust och säker digital infrastruktur i hela landet eller användande av 5G-tillämpningar i industri och samhälle. Satsningarna är dessutom begränsade till endast fyra regioner och de avsatta medlen är alldeles för låga.

Svenskt Näringsliv föreslår att medlen till bredbandsutbyggnad femdubblas under de närmaste tre åren. De uppgår därmed till 3,2 miljarder kronor istället för 650 miljoner kronor. Den årliga statsfinansiella kostnaden för anslagshöjningen blir 900 miljoner kronor. Stödet ska kunna sökas av fler aktörer än i dag och i hela landet där det finns behov.

Dessutom bör förslaget Program för avancerad och innovativ digitalisering (PAID) som tagits fram av SAAB, ABB, Ericsson och Teknikföretagen för att kick-starta Sverige med digitalisering och 5G-användning genomföras. Förslaget är att innovationsmyndigheten Vinnova får i uppdrag att i samverkan med näringslivet genomföra en satsning på digitaliseringens möjliggörande teknologier, datadelning, cybersäkerhet, 5G och annan digital infrastruktur med betoning på forskning, tillämpning, test och demonstration. Programmet bör vara i storleksordningen 500 miljoner kronor per år från staten och minst lika mycket i medfinansiering från näringslivet.

3.5 Kommuner och regioner bör tidigarelägga planerade investeringar

Coronakrisen har tvingat många företag att bromsa sina investeringar. Genom att tidigarelägga planerade investeringar, underhållsåtgärder och offentliga inköp kan den kommunala sektorn hålla efterfrågan uppe. Därmed snabbas återstarten på, dessutom motverkas att livskraftiga företag tvingas till omfattande uppsägningar eller konkurs.

Under 2018 uppgick kommuners och regioners (inklusive bolag) bruttoinvesteringar i materiella anläggningstillgångar till 183,7 miljarder kronor. Det handlar främst om fastigheter, bostäder, vägar, vatten och avlopp samt energi. Därutöver läggs stora belopp på underhåll. Under de kommande åren står kommunerna inför stora investeringar i ny infrastruktur, men även stora renoveringar av miljonprogrammets skolor, äldreboenden och av uttjänta vatten- och avloppssystem.

En tidigareläggning av tio procent av investeringarna innebär en utökad investeringsvolym med 18,4 miljarder kronor på årsbasis. Detta skulle skapa efterfrågan och nya arbetstillfällen. Om kommunerna också tidigarelägger underhållsåtgärder kan effekterna på sysselsättningen bli större eftersom underhållsåtgärder är mer arbetskraftsintensiva än exempelvis nyproduktion av bostäder. Även anläggning av nya gator, cykelbanor och VA-nät ger relativt stora sysselsättningseffekter.

Kommuner och regioner bör således tidigarelägga planerade investeringar där så är möjligt. Svenskt Näringsliv kommer att genomföra dialoger med lokala och regionala beslutsfattare för att driva på en sådan process.

3.6 Underlätta återstart vid beslut om tillstånd och offentlig upphandling

Kommuner, regioner och länsstyrelser uppmanas att se över sin tillämpning av regelverk vid tillståndsgivning och offentlig upphandling i syfte att underlätta för företag som hamnat i obestånd, i konkurs eller annan ekonomisk påverkan som en direkt följd av coronakrisen att återstarta sina företag.

Riktlinjer för tillämpning av regelverk vid tillståndsgivning och offentlig upphandling bör tydliggöras. Det bör därvid fastställas att pandemin utgör en oförutsedd händelse, Force Majeure, enligt direktiv från Europeiska kommissionen. Ett exempel på hur detta kan fungera är Transportstyrelsen som klaggjort att konkurser som en direkt följd av coronapandemin inte ska påverka möjligheten att få trafiktillstånd för konkursgäldenärer som väljer att återstarta verksamhet i nystartat företag.

Företag vars problem uppstått efter den 1 mars 2020 bör betraktas som coronadrabbade. För verksamheter som återstartas efter konkurs kan vägledning om huruvida konkursen är en direkt följd av coronakrisen även fås från konkursförvaltarens förvaltarberättelse.

På grund av pandemin är det många tidigare livskraftiga företag som inte kan leva upp till krav för offentliga kontrakt eller tillståndsgivning. Företag som tidigare framgångsrikt hanterat konjunktursvängningar och förändrade globala förutsättningar har varit maktlösa inför följderna av krisen. Med nuvarande praxis kan nödvändiga tillstånd dras in vid ekonomiska problem, eller inte ges tillbaka vid en återstart eller ta så lång tid att verksamheten inte längre går att rädda. På motsvarande sätt kan deltagande i offentliga upphandlingar hindras eller försvåras av att verksamheten haft tillfälliga ekonomiska problem eller behövt återstarta efter en konkurs. För att underlätta en återstart på kommunal och regional nivå krävs insatser och åtgärder som syftar till att stärka likviditeten för företagen.

3.7 Slopa det skatterättsliga företrädaransvaret

Företrädaransvaret innebär att en företrädare för ett bolag kan bli personligt ansvarig för bolagets skatteskulder. Av lagtexten framgår att ansvar utgår vid grov oaktsamhet. I domstolarna har detta dock kommit att tolkats som ett mycket strikt ansvar. För att undgå ansvar måste företrädaren senast samma dag som skatteskulden förfaller vidta åtgärder för att avveckla bolagets skulder med hänsyn till alla fordringsägares intressen.

De enda åtgärder som normalt står till buds är att företaget ansöker om företagsrekonstruktion eller konkurs alternativt gör en allmän betalningsinställelse. Det innebär att företaget som hade kunnat räddats på lite sikt istället drivs mot konkurs. Företrädaransvaret riskerar därmed att vara konkursdrivande och dessutom hämma viljan till investeringar och risktagande. Därför bör företrädaransvaret tas bort.

Skatteverket har i ett ställningstagande i mars 2020 uttalat att det inte kommer att tillämpa företrädaransvar för skatter och avgifter som omfattas av de nya reglerna om tillfälliga anstånd. Däremot fortsätter de allmänna reglerna om företrädaransvar att gälla för skatter och avgifter som företagen inte begärt anstånd för.

Företrädaransvarets skadliga konsekvenser för näringslivet har varit kända under lång tid, men krisen har förvärrat problemen. Under krisen har antalet konkurser ökat med över 30 procent och det finns en stor risk för att ökningen fortsätter. Det skatterättsliga företrädaransvaret riskerar att öka denna negativa utveckling. Företrädaransvaret behöver slopas, dels för att omedelbart minska risken för onödiga konkurser, dels för att stimulera människor till entreprenörskap och företagande.

En offentlig utredning om företrädaransvaret pågår men utredningens direktiv är snäva och omfattar inte ett slopat företrädaransvar.

3.8 Tredubbla anslaget till Industrielivet

Industrielivet är ett statligt stöd som innebär att Energimyndigheten stöttar industrins omställning till nollutsläpp genom tekniksprång. Ett kraftigt utökat industrieliv stimulerar investeringar i åtgärder som eliminerar processrelaterade utsläpp. Det påskyndar processindustrins omställning till fossilfrihet.

Sverige har ett av världens mest ambitiösa klimatmål: att nå nettonollutsläpp 2045. Det är fem år före det förslag som EU-kommissionen har lagt fram som mål för EU. Därmed är det rimligt att även staten bidrar i omställningen. Behovet av medfinansiering av investeringar i teknik som kan eliminera processutsläpp är betydande. Den tunga industrin har liksom övriga delar av näringslivet påverkats av coronakrisen och utökad finansiering är angelägen för att säkerställa att de investeringar som krävs för att eliminera utsläppen sker.

Anslaget till Industriklivet bör tredubblas och totalt omfatta 1,8 miljarder kronor per år. Förslaget kommer på kort sikt underlätta investeringar och leder på längre sikt till långsiktiga vinster i form av teknikutveckling och minskade växthusgasutsläpp samt en positiv inverkan på sysselsättningen.

Industrins omställning sker i stora investeringsprojekt som löper under många år. De höjda anslagen behöver därför kombineras med möjlighet till anslagssparande för år då samtliga medel eventuellt inte används. Anslaget (UO 20:19) omfattar idag totalt 600 miljoner kronor per år och får användas till investeringar för att eliminera processutsläpp och investeringar i bio-CCS. En tredubbling av anslaget till Industriklivet skulle medföra en kostnad på 1,2 miljarder kronor per år.

3.9 Möjliggör för företag att kvitta förluster mot tidigare vinster

Ett företag som går bra ett år måste betala skatt på sin vinst. Om företaget går med förlust året därpå får det dock inte kvitta förlusten mot vinsten året innan, utan endast mot eventuella vinster kommande år. Begränsningar i möjligheterna till sådan resultatutjämning över åren skapar över tid en överbeskattning av företagets investeringar och vinster och begränsar företagets tillgång till kapital och likviditet.

Behovet av förändring av regelverket har tydliggjorts av krisen, då förlusterna för många företag har ökat. Återstarten av ekonomin skulle påskyndas om företagets likviditet förbättras. Det behöver därför en möjlighet att inom bolagsbeskattningen kvitta förluster mot tidigare vinster, en så kallad *carry back*.

Förslaget är möjligt att implementera redan under 2020. Detta skulle innebära att företag som visar förlust under 2020 men har beskattats för vinster tidigare år, får möjlighet till återbetalning av tidigare betald skatt redan under 2021. Det skulle medföra att företagets likviditet och soliditet kan förbättras vid en tidigare tidpunkt jämfört med om företaget endast får kvitta förluster mot eventuella och osäkra framtida vinster. Givet en bolagsskattesats år 2020 på 21,4 procent så ger varje förlustkrona som kan kvittas en återbetald skatt på 21,4 öre.

Skattesystemet har sedan lång tid tillbaka haft regler som indirekt inneburit att senare uppkomna förluster till viss del har kunnat kvittas mot tidigare vinster. Detta genom möjligheter att sätta av delar av årets vinst till en periodiseringsfond, som sedan kan lösas upp under ett år då företaget går med förlust. Den möjlighet som finns i dag är dock begränsad till högst 25 procent av årets vinst. Fonden ska lösas upp inom en sexårs-

period. Sedan 2005 räntebeläggs avsättningarna vid beskattningen. Det har lett till att många företag avstår från att göra avsättningar. Syftet med systemet, att åstadkomma en resultatutjämnning över en konjunkturcykel och att skapa förutsättningar för nyinvesteringar, uppfylls därför inte längre i många fall.

Möjlighet till *carry back* finns i flera länder som del av sina vanliga bolagsskattesystem, bland annat Frankrike, Nederländerna, Storbritannien, Tyskland samt Kanada och USA. På grund av covid-19 har nyligen ännu fler länder valt att införa principen, bland annat Belgien, Irland, Norge och Tjeckien. Med införandet av en *carry back*-regel skulle företag i Sverige inte hindras av denna konkurrensnackdel jämfört med företag i många av våra viktigaste konkurrentländer.

3.10 Underlätta kapitalförsörjningen vid ägarförändringar

Den så kallade beloppsspärren i avdragsbegränsningsreglerna för underskott behöver slopas. Denna begränsning försvårar kapitalförsörjningen och omstruktureringar som är av stor betydelse för utvecklingen av det svenska näringslivet. Med slopade beloppsgränser i avdragsbegränsningsreglerna skulle det bli avsevärt mer attraktivt för en extern finansiär att investera i ett förlusttyngt bolag, då dagens regler förhindrar att förlusterna kan användas för framtida avdrag vid stora ägarförändringar.

Dagens reglering (40 kap. 15 § Inkomstskattelagen) innebär att ett företag som har outnyttjade avdrag för underskott från tidigare år kan förlora hela eller delar av rätten till avdrag för underskott från tidigare år – det vill säga rätten att dra av kostnader som belastat företaget. Denna begränsning i avdragsrätten inträder vid olika slag av ägarförändringar, exempelvis om ett annat företag eller en fysisk person får ett bestämmande inflytande över företaget, men även om en begränsad krets av personer tillsammans får ett bestämmande inflytande.

Möjligheterna till ägarförändringar är centrala för utvecklingen av näringslivet, inte minst för företag med ackumulerade underskott; vilka exempelvis kan ha uppkommit i tider av ekonomiska kriser, vid start av ett nytt företag, eller för företag som gör expansiva satsningar. I sådana situationer kan möjligheten att få in kapital från nya ägare vara avgörande för företaget.

Nämnda avdragsbegränsning minskar kraftigt sådana möjligheter. Av angivna skäl är det angeläget att slopa denna begränsningsregel, eller i vart fall reformera den så att den inte utlöses om en ny ägare genom sin affärsplan kan göra troligt att avsikten är att fortsätta det överlåtna företags verksamhet eller när tillgångar, personal eller metoder i företaget är av värde i den egna verksamheten.

Förslaget är möjligt att implementeras under 2020 vilket skulle innebära att effekten för företagen kommer redan vid årsskiftet.

3.11 Bättre avskrivningsregler i företagsbeskattningen

Trots krisen finns det företag som har gått relativt bra, och som överväger att genomföra investeringar. Politiken behöver nu uppmuntra dessa företag att investera, vilket skulle ge stöd åt sysselsättningen och återhämtningen.

Enligt gällande lagstiftning ska utgifter för förvärv av maskiner, inventarier, immateriella rättigheter och goodwill dras av vid beskattningen genom värdeminskningsskatt. Huvudprincipen är att dessa ska fördelas på fem år. Utifrån rådande situation borde lagstiftningen ändras så att sådana utgifter i sin helhet kan dras av direkt under de kommande fem åren (2021–2026). Det skulle skapa incitament för företag som klarat krisen relativt bra att accelerera sina investeringar. Därmed kan de bidra till en snabbare och starkare återhämtning av produktion och sysselsättning.

Eftersom företag som går med vinst genom snabbare avskrivningar får möjlighet att sänka sin bolagsskatt direkt, istället för att tvingas vänta ytterligare flera år, stärks likviditeten i bolagen genom minskade skatteutbetalningar. Detta skapar incitament att öka och tidigarelägga investeringar. Detta är önskvärt av flera skäl. Dels skulle det innebära en ökad investeringstakt och en ökad efterfrågan på arbetskraft, dels skulle det innebära att företagen kan expandera snabbare för att ersätta produktionsbortfall till följd av pandemin.

Företagens investeringskalkyler skulle påverkas genom en lägre kapitalkostnad, vilket innebär att det blir rationellt att tidigarelägga och utöka planerade investeringar. Ökade investeringar gör produktionen i företagen mer kapitalintensiv, vilket höjer produktiviteten i näringslivet. En högre produktivitet lägger i sin tur en grund för högre reallöner.

Statsfinansiellt blir effekten att staten får tillgång till skattemedlen senare. Därmed skulle statens lånebehov öka något. På några års sikt skulle den högre investeringsnivån och efterfrågan på arbetskraft bidra till ökade skatteintäkter via större skattebaser (primärt skatter på arbete och bolagsvinster).

Lagstiftningsmässigt är åtgärden enkel vilket möjliggör för en snabb beredningsprocess. USA implementerade full direktavskrivning (*full expensing*) inom ramen för bolagsskatte-reformen 2018, något som OECD 2018 bedömde ha kraftiga och långsiktiga positiva effekter på amerikansk BNP.

Förslaget medför ingen offentligfinansiell kostnad. Införande kan ske omgående med retroaktiv verkan med anledning av pandemin.

3.12 Förstärkt väg- och järnvägsunderhåll

Regeringen behöver utöka underhållsanslaget för väg och järnväg och uppdra åt Trafikverket att planera för ett utökat antal banarbeten i Tågplan 2021. Ett kraftfullt utökat anslag till väg- och järnvägsunderhåll är en relativt snabb åtgärd som tar oss ett steg närmare att långsiktigt återta det eftersatta underhållet på statliga vägar och järnvägar.

Det uppstår även en samhällsekonomisk effekt på längre sikt med ett mer robust och tillförlitligt gods- och persontransportsystem.

Förslaget innebär en anslagsökning (UO 22 1:2) med 4 miljarder kronor för 2021, fördelat på 2 miljarder kronor till vägunderhåll och 2 miljarder kronor till järnvägsunderhåll. Det innebär en avsevärd ambitionshöjning, men behovet är stort och systemet är eftersatt.

Pandemin medför på kort sikt minskat personresande, vilket ger ett fönster där det blir lättare att genomföra underhållsarbete på järnvägen utan trafikstörningar. Tyvärr uppstår samtidigt en minskning av de banavgifter som används för att delfinansiera underhållet. En uppskattning är att cirka en miljard kronor behövs bara för att täcka detta bortfall.

3.13 Skapa en nationell IT-infrastruktur för välfärdssektorn

Coronakrisen har visat på en snabb omställning mot mer digitala arbetssätt hos välfärdens aktörer och dess medarbetare. Det är viktigt att den utvecklingen nu fortsätter så att potentialen i digitaliseringen kan tas tillvara. Bristen på en nationell IT-infrastruktur har dock lett till många myndighets- och sektorsspecifika lösningar, vilket medför att olika aktörer i välfärden ofta inte kan kommunicera med varandra.

Detta försvårar samordningen mellan välfärdens aktörer, samt förhindrar spridningen och utveckling av effektiva digitala verktyg. Även tillämpning av AI, forskning, och bearbetning av stora datamängder (*big data*) hämmas av den bristande infrastrukturen. Därtill är en nationell IT-infrastruktur en nödvändighet för att klara många av välfärdens långsiktiga utmaningar.

Att skapa en fungerande digital infrastruktur är ytterst statens ansvar. Regeringen behöver därför ge lämplig myndighet ett uppdrag (gärna efter förebild från Digitaliseringsstyrelsen i Danmark) att ta fram öppna och enhetliga tekniska och semantiska standarder. Vid framtagande av dessa standarder måste samverkan ske inte bara med SKR utan också med berörda organisationer inom den privata sektorn. Om samsyn inte uppnås måste staten ensidigt fatta besluten.

Redan under nästa år bör ett särskilt statsbidrag kunna utgå till de kommuner och regioner som genomför investeringar i digitala lösningar utifrån statens nationella riktlinjer. Investeringens nytta bör, enligt dansk modell, prövas av staten, som vid positiv bedömning kan samfinansiera investeringen. Den digitala lösningen måste kunna anpassas till framtida nationella standarder. Storleken på den statliga finansieringen uppskattas till 3 miljarder kronor för 2021.

När det gäller standarder, såväl tekniska som semantiska, är det viktigt att Sverige lever i symbios med resten av världen, framför allt de nordiska länderna och EU. Av erfarenhet vet vi att det oftast är näringslivet som genom innovationer bygger framtida digitala lösningar. Därför är det viktigt att nya tjänster och funktioner upphandlas enligt LOU.

3.14 Gör ändringstillstånd till huvudregel i miljöprövningsprocesser

Regeringen bör genomföra sina tidigare framlagda förslag om att göra ändringstillstånd till huvudregel i miljöprövningsprocesser. Näringslivet behöver kunna genomföra investeringar snabbt inte minst för att möta klimatutmaningarna och för att vi ska klara en hållbar utveckling. Detta innebär att befintliga verksamheter behöver förändras och att miljötillståndsprocesserna måste förkortas. Idag kräver myndigheter ofta att hela verksamheten ska prövas vid en förändring. Om endast ändringen prövas kan många processer bli snabbare och återstarten ur coronakrisen accelereras.

3.15 Förändra reglerna för moms på lokalhyra

Under pandemin har behovet av flexibilitet blivit tydligt, inte minst flexibilitet i användning av lokaler. Nuvarande momsregler är problematiska och kan orsaka stora ekonomiska kostnader när lokaler tillfälligt används för vårdplatser, kontor med mera. Momsreglerna på hyra av lokaler behöver ändras för att underlätta flexibilitet och för att undvika att hyresvärdar och hyresgäster i efterhand straffas för att de har varit proaktiva och ändrat på lokalanvändningen.

Åtgärden löser även de strukturella problemen med en hyresmoms som hindrar miljömässigt hållbar användning av lokaler, motarbetar delade och flexibla arbetsplatser, utestänger föreningar, vård/skola/omsorg från lokaler, hindrar flexibla butikslösningar och missgynnar upprustade lokaler. Problem med momsregler toppar listan när företagen beskriver den regelbörda som de har besvär med.

Förslaget innebär att de blir lättare att använda frivillig skattskyldighet för hyresmoms. Bland annat slopas kraven på hyresgästens verksamhet, viss bestämd yta och heltidsuthyrning för att tillämpa den frivilliga skattskyldigheten.

Momskostnader och tillkommande samhällseffekter minskar eller upphör helt om reglerna ändras. Momsplikt är för många fastighetsägare och hyresvärdar en förutsättning som innebär momsavdrag på inköp, drift och investeringar. Om hyresmomsen inte fungerar försvinner momsavdraget och inköpet blir 25 procent dyrare. Dessutom måste stora belopp i investeringsmoms (avseende byggnation, ombyggnad) 10 år tillbaka i tiden återföras i delar. Skadeståndsklausuler är standard i hyresavtal så att en fastighetsägare kan kräva ersättning från hyresgäster. Felaktigheter i hyresmomsen är mer regel än undantag. Ändrad användning under pandemin medför risk för stora återbetalningar till Skatteverket och skadeståndsanspråk mellan hyresvärdar och hyresgäster.

4 Öka öppenheten och handeln med omvärlden

Sveriges återhämtning är beroende av utvecklingen i vår omvärld, inte minst hos våra nordiska grannländer och i EU. För att återstarta Sverige behövs en återstart av EU:s inre marknad och den internationella handeln. När Europa successivt öppnar igen behöver svenskar och svenska företag vara en del av den öppenheten. Rörlighet och resande, från arbetspendling och affärsresor till gränshandel och turism, är en grundbult i en välfungerande ekonomi. Det gäller såväl besökare till som från Sverige.

En nyckel för att komma ur krisen och bygga långsiktig framgång är en väl fungerande inre marknad med fri rörlighet för personer, varor, kapital och tjänster inom EU. Den inre marknaden står för cirka 70 procent av svensk export och närmare 700 000 jobb i Sverige. Tydliga och förutsägbara regler, såväl inom EU som i den internationella handeln, är en förutsättning för att företagen ska kunna växa. Hinder som uppkommit under pandemin måste undanröjas och arbetet för frihandel med tydliga spelregler stärkas. Sverige ska ta en aktiv roll i EU:s återhämtning och skapa goda förutsättningar att tillvarata möjligheter gällande hållbarhet, klimatomställning och digitalisering.

Sverige har inte minst en viktig roll att tillsammans med andra stå upp för en stark frihandelslinje. Upprätthållen handel, inom EU och med länder utanför, är trots försvårande omständigheter och avbrott samtidigt en anledning till att bland annat livsmedelsförsörjningen fungerat i den grad den gjort under coronakrisen. Politik i protektionistisk riktning, som i kölvattnet av krisen dessvärre förordas av åtskilliga aktörer också inom EU, riskerar att öka sårbarheten i ekonomin och riskerna för framtida försörjningskriser.

4.1 Värna effektiva konkurrensregler i EU

Inom EU diskuteras nu ett stort antal åtgärder, som trots sina lofvärda syften om att säkerställa europeisk teknisk och säkerhetsmässig autonomi och skydda europeiska jobb, riskerar att undergräva konkurrensen inom EU och öppen handel med omvärlden. Detta skulle kunna innebära ett betydligt mer slutet EU med allvarliga ekonomiska konsekvenser för ett handelsberoende land som Sverige. Fokus borde ligga på att få igång investeringar och efterfrågan genom att istället stimulera konkurrens och ökad öppenhet.

Frågan står högt upp på den politiska dagordningen till följd av coronakrisen och inriktningen kommer sannolikt till stor del bestämmas under de närmaste månaderna. Den svenska regeringen behöver därför agera kraftfullt tillsammans med likasinnade för att säkerställa att de grundläggande marknadsekonomiska principerna om konkurrens och frihandel även fortsättningsvis upprätthålls.

Företagens möjligheter att strukturera sin produktion och handel utifrån affärsmässiga överväganden måste värnas från statliga interventioner som försöker reglera och begränsa detta. Coronakrisen kan komma att leda till ökad diversifiering av leverantörskedjorna och större krisberedskap bland företagen. Men det ska vara baserat på kommersiella

överväganden och inte drivas av handelshinder och regleringar. Hinder som begränsar för företagen att själva organisera sin verksamhet riskerar leda till ökad sårbarhet i kommande kriser. De globala värdekedjorna måste byggas upp igen baserat på marknadsökonomi, öppenhet och frihandel.

På motsvarande sätt kan en försvagning av konkurrens- och statsstödsregler i syfte att skapa europeiska *champions* – stora bolag som utifrån en dominerande ställning i Europa ska hävda sig väl globalt – på sikt leda till att konkurrenskraften och innovationsförmågan hos det europeiska näringslivet försämras. Det skulle på kort sikt kunna gynna ett fåtal större bolag i främst de stora medlemsstaterna, medan övriga företag och konsumenterna riskerar att missgynnas.

Ett stort antal nya förslag på EU-nivå är lagda eller aviserade som riskerar att begränsa konkurrens och handel. Det är centralt att EU:s industripolitik utgår från värdet av öppen handel med omvärlden och bejakar globala värdekedjor, där företag har möjlighet att driva effektivitet och tillväxt genom att strukturera sin produktion utifrån vad som är mest effektivt. På konkurrensområdet pågår en revidering av kommissionens meddelande om marknadsdefinition och det horisontella och vertikala gruppundantaget. Men det finns också förslag från flera håll om en mer omfattande översyn av konkurrensreglerna. Även tillämpningen av och den fortsatta hanteringen av de temporära statsstödsreglerna har stor betydelse för företagens möjligheterna att konkurrera på lika villkor inom EU.

4.2 Inför tullfrihet för insatsvaror

Många företag är helt beroende av att kunna importera insatsvaror för sin produktion och när fabriker inom EU stängt ner har det lett till brist på viktiga insatsvaror för många branscher som är beroende av ett smidigt varuflöde. Regeringen bör inom EU driva att tillfälligt ta bort EU:s importtullar på de insatsvaror från tredjeland som det råder allvarig brist på inom unionen.

Många företag vittnar om att leveranser uteblivit på grund av att leverantörer i Europa stängt ned. Bristen på insatsvaror riskerar att skapa en dominoeffekt av stillestånd i värdekedjorna.

Tullfrihet på insatsvaror skulle underlätta för företagen att bibehålla befintlig produktion samt i en större utsträckning nyttja underleverantörer i tredjeland för att förse det behov som uppstått på grund av nedstängda fabriker inom EU. Det kan vara extra gynnsamt för industrin i Sverige, som inte har haft lika strama restriktioner som i andra länder för att begränsa spridningen av coronaviruset. När begränsningar i samband coronakrisen väl lyfts helt i andra medlemsstater kommer övriga industrin i Europa även att ha haft möjligheten att tillgodose anskaffning av insatsvaror för att kunna återuppta produktionen. Detta skulle leda till större diversifiering och även säkrare leveranser i kristid.

Det kan finnas en oro för att tullfrihet kan slå ut produktionen av inhemska och europeiska insatsvaror. Förslaget innebär dock att tullfriheten endast ska gälla så länge det

råder brist på insatsvarorna och det stoppar produktionsleden. Kostnaden för utebliven tull kommer att överstigas av skatteintäkter i form av bevarad produktion och arbetstillfällen.

Regeringen bör lyfta frågan inom EU för att ta bort de gemensamma importtullarna. Ett borttagande av tullar kan ske relativt snabbt, precis som redan gjorts för skyddsutrustning. Regeringen bör även driva att EU ska lagstifta om en sådan möjlighet även under framtida kriser. Om svenska regeringen tar fram förslaget till ministerrådet i juni borde det kunna hanteras under tredje kvartalet 2020.

4.3 Utveckla de gröna filerna för fritt varuflöde

Transportnäringarna är en av de branscher som på djupet fått erfara vad en begränsad rörlighet innebär för tillväxten. Stilleståndet har påverkat möjligheten till handel och utbyte med andra länder. Så kallade gröna filer inrättades på initiativ av EU-kommissionen som undantag för godstransporter när man försökte hindra smittspridning. De gröna filerna behöver behållas för ett fortsatt fritt flöde av varor och personer.

Europeiska leveranskedjor upprätthålls av ett omfattande nät av godstransporttjänster, innefattande alla transportsätt.

De gröna filerna räddade den akuta situationen och fungerar relativt väl, men behöver behållas och utvecklas. En kontinuerlig och oavbruten godstransport på mark, vattenvägar och i luften är avgörande för att EU:s inre marknad ska kunna fungera effektivt. Till exempel ingår ett antal medlemsländer nu i ett pilotprojekt för att koppla en app (Galileo Green Lane app) till de gröna filerna för att ytterligare underlätta för passager över gränser.

Sveriges geografiska läge gör att vi är beroende av att dessa lösningar fungerar varför den svenska regeringen bör prioritera att undersöka denna och andra samarbeten. Lösningar som ger effektiva gods- och persontransporter över gränser bör permanentas. Kostnaden för att skapa effektiva gränsövergångar är väsentligt lägre än kostnaden som de stopp som gränskontroller förorsakar.

4.4 Inrätta strategiskt råd för export- och investeringsstrategin

Regeringen bör inrätta ett strategiskt råd som består av privata och offentliga aktörer och som verkar rådgivande i genomförandet av Sveriges export- och investeringsstrategi. Det behövs en plan och en prioriteringsordning utifrån de insatser som är akuta med anledning av coronakrisen.

Coronakrisen kommer att påverka svensk export såväl via efterfrågebortfall som via utbudsstörningar i de globala värdekedjorna. Sverige behöver en plan för hur vi bäst hjälper de svenska företagen att få igång sin export. I många länder och regioner planeras

dessutom för enorma finansiella återhämtningspaket som i många avseenden kommer att förändra marknadsbilden för svenska företag i det korta och medellånga perspektivet. Sverige behöver säkerställa att svenska företag ges möjlighet att ligga i framkant i den nya marknadssituation som växer fram.

I detta arbete är Sveriges export- och investeringsstrategi från december 2019 avgörande och det behövs en instans som tar sig an strategin, identifierar akuta insatser som behövs för svensk export i detta läge och även utformar insatser i konkreta termer. Regeringen bör därför snarast inrätta ett strategiskt råd med denna inriktning som inkluderar företrädare för näringslivet.

5 Bekämpa arbetslösheten och stärk kompetensförsörjningen

Företagens möjligheter att anställa är avgörande för jobb och tillväxt. Viljan att återanställa behöver stimuleras genom minskade kostnader, ökad tillgång på efterfrågad kompetens, rätt utbildningsinsatser, internationell rörlighet och tydliga spelregler för att våga satsa och starta igång igen.

De som nu jobbar hemifrån, permitterats, varslats eller sagts upp behöver så snart som möjligt komma tillbaka till jobbet. För att möjliggöra detta behöver myndigheterna också säkerställa att testning av virus och antikroppar fungerar och att privata aktörer kan vara med och leverera. På så sätt kan fler människor känna trygghet att återgå till arbetet.

Förutsättningarna behöver även vara goda att snabbt ställa om till ett nytt jobb där strukturomvandlingen påskyndas. Historiskt har Sverige, precis som andra europeiska länder, upplevt att arbetslöshetsnivåerna blir kvar på höga nivåer även efter att en ekonomisk kris har passerat.

Sysselsättningen väntas ha en svag utveckling i flera år framöver, med ett lågt resursutnyttjande och ihållande arbetslöshet. Det måste motverkas med kraft för att dämpa sociala och ekonomiska kostnader för människor och samhälle, inte minst för alla de unga vuxna som nu riskerar utanförskap om inte rätt åtgärder genomförs.

Sverige gick dessutom in i krisen med flera strukturella problem på arbetsmarknaden, bland annat ett stort sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda. De som redan innan krisen stod långt ifrån arbetsmarknaden riskerar att halka längre ifrån, särskilt som flera branscher där många får sitt första jobb drabbats hårt.

Bristande matchning, rörlighet och incitament att ta lediga jobb gör också att Sverige nu har en situation där arbetslösheten ökar i krisens spår samtidigt som exempelvis de gröna näringarna saknar arbetskraft. Det svenska näringslivet är i många delar även beroende av internationell arbetskraft. Coronapandemin har påverkat företagens möjligheter att rekrytera och behålla utländsk arbetskraft. Kompetensförsörjningen till branscher som är i behov av arbetskraft behöver underlättas.

Drivkrafterna till arbete behöver också stärkas. Flera i den akuta krisen motiverade åtgärder har under våren införts för att lindra de omedelbara effekterna, men riskerar om de permanentas ha en negativ effekt på arbetskraftsutbudet. Tillfälliga förändringar av a-kassan och karensdagen som genomförts behöver på sikt återställas. Arbetskraftsutbudet spelar stor roll för konkurrenskraften, för att minska trycket på de offentliga utgifterna och för att vi ska lyckas med den integrationsuppgift som blivit ännu tuffare.

5.1 Minska kostnaderna att anställa genom sänkta arbetsgivaravgifter

Ungdomar som grupp har generellt sett svårare att etablera sig på arbetsmarknaden jämfört med äldre personer. Under ekonomiska kriser och perioder med ökande arbetslöshet har unga historiskt sett, både i Sverige och internationellt, drabbats snabbare och hårdare. Många förlorar sina arbeten och riskerar sedan att stå utan en egen försörjning under flera år. Att börja arbetslivet med arbetslöshet kan sätta djupa spår, både psykologiskt och ekonomiskt. För samhället innebär det att unga människors kunnande och kraft inte tas tillvara. Risken vi nu står inför är att utanförskap och arbetslöshet växer kraftigt och i värsta fall biter sig fast i flera år. För att motverka de här riskerna och bidra till återstarten av hela Sverige behöver riksdagen och regeringen agera.

Den allmänna löneavgiften bör slopas för personer mellan 18 och 26 år. Det innebär en nedsättning av arbetsgivaravgiften från 31,4 till 19,8 procent. Nedsättningen gäller på löner upp till 25 000 kronor i månaden.

För ungdomar med begränsad arbetslivserfarenhet och/eller färdigheter spelar personalkostnaden en viktig roll vid ett anställningsbeslut. Ett sätt att öka viljan att anställa unga är att sänka de kostnader som är förknippade med anställning. Då efterfrågan på arbetskraft kommer att vara onormalt låg under en tid kan en riktad nedsatt arbetsgivaravgift vara ett effektivt sätt att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten bland unga. Risken att nedsättningen vältras över i löneökningar kan bedömas vara väsentligt mindre för denna grupp av personer.

Gruppen unga med utländsk bakgrund har ännu svårare att etablera sig på arbetsmarknaden jämfört med unga med svensk bakgrund. Integrationsproblemen på den svenska arbetsmarknaden har varit kända och stora under lång tid, och mer måste göras för att komma till rätta med dessa. Förslaget motiveras således också av det kan bidra till att öka sysselsättningen i gruppen unga utrikes födda, och minska de sociala och ekonomiska kostnader som är förknippade med den bristande integrationen på arbetsmarknaden.

En riktad nedsättning medför lägre personalkostnader, som särskilt i detta läge kan bidra till att öka efterfrågan på arbetskraft. En riktad nedsättning kan göras mer kraftfull räknat i kronor per person som omfattas, och därmed bli mer betydelsefull för företagets anställningsbeslut. Både privata och offentliga arbetsgivare skulle omfattas av nedsättningen och få lägre kostnader. Därmed skapar reformen förutsättningar för fler jobb både i näringslivet och i kommuner och regioner.

Med en sänkt kostnad för att anställa unga människor skapas även förutsättningar för att öka sysselsättningen i andra åldersgrupper. Först och främst sänks kostnaden för att anställa personer som är högst 26 år. När företagens befintliga personalkostnader för unga minskar, ökar utrymmet för att anställa personer i alla åldersgrupper.

Två vetenskapliga studier har förra året visat att den tidigare nedsättningen för unga fungerade på detta sätt. Dels anställdes tiotusentals fler unga. Men skattesänkningen användes också för att anställa personer som var över 25 år. Arbetsplatser och företag har anställda i olika åldrar, och när antalet unga anställda ökar behöver också antalet mer erfarna personer öka. Det behövs med andra ord även fler erfarna personer när de mer juniora kollegorna blir fler (yngre och äldre kollegor utgör huvudsakligen komplement till varandra, snarare än substitut).

Nedsättningen motsvarar den allmänna löneavgiften, som är en ren skatt utan någon koppling till socialförsäkringssystemet. Åtgärden skulle därmed innebära att regelverket får förbättrad transparens och ökad försäkringsmässighet.

Den offentligfinansiella effekten av förslaget uppgår till 18 miljarder kronor.

5.2 Säkra rörligheten för internationell kompetens

Syftet med den inre marknaden är att rörlighet för varor, tjänster och personer ska vara en naturlig del för företagen inom EU. De begränsningar som enskilda stater i Europa har infört under pandemin har lett till att arbetskraft, som vanligen kan röra sig fritt över EU:s gränser, inte längre kan göra det. Detsamma gäller personer som arbetar i Sverige men som kommer från länder utanför EU. Många företag är därtill beroende av att kunna flytta personal mellan verksamhet i EU-länder och länder utanför EU, vilket begränsas idag.

För att stärka rörligheten inom EU föreslås att:

- **Rörligheten för arbetskraft inom EU prioriteras och omedelbart underlättas**, så att företagen inte hindras att driva sin verksamhet. EU-medlemsländerna bör samordna återgången till en fungerande rörlighet för arbetstagare som baseras på principer om enhetlighet och likvärdig behandling. Arbetstagare som korsar nationsgränser, exempelvis utstationerade eller personer som permanent jobbar i ett annat land, behöver tydliga regler över vad som gäller och vilka dokument som krävs vid de tillfälliga gränskontrollerna.
- **Regeringen agerar för att reglerna kring karantän ses över.** Det är inte rimligt att en arbetstagare eller affärsresenär sätts i karantän under flera veckor efter att ha korsat en nationsgräns. Sverige bör gentemot andra EES-länder och på EU-nivå driva att risker för smittspridning hanteras på ett mindre begränsande sätt.

- **Kvarvarande restriktioner för resor och transport harmoniseras.** För ökad rörlighet, både nationellt och internationellt, är det viktigt att regler och kvarvarande restriktioner införda under pandemin harmoniseras inom Sverige och så långt möjligt på EU-nivå. För resor och transporter, särskilt på personsidan, styrs förutsättningarna av Folkhälsomyndigheten, UD, Transportstyrelsen och regionerna. Upphandlad linjetrafik upplever idag olika regelverk för social distansering i praktiken, beroende på vilken region det gäller. Här behövs snabbt en samordning och enhetlighet mellan de olika myndigheterna och regionerna så att förutsägbarheten för vad som gäller ökar för företag och resenärer. Sverige bör på motsvarande sätt driva att regler och tillämpning samordnas inom EU.

För att stärka rörligheten till och från tredje land föreslås att:

- **Stoppa nya kompetensutvisningar.** Migrationsverket ska se förmildrande på brister avseende anställningsvillkor som tillkommit under det akuta skeendet i coronapandemin. Migrationsverket bör till följd av detta vid en framåtsyftande helhetsbedömning kunna avstå från att återkalla arbetstillstånd, alternativt bevilja förlängt arbetstillstånd där det förekommit brister avseende anställningsvillkoren under en begränsad period.
- **Utomeuropeiska medarbetare kan stanna hela säsongen.** Coronapandemin har försvårat kompetensförsörjningen i branscher som är beroende av säsongsarbetare från länder utanför EU/EES. Många säsongsanställningar har inte kunnat påbörjas i tid. Beviljade arbetstillstånd om maximala sex månader har inte kunnat nyttjas fullt ut. Möjligheten att anställa utomeuropeisk arbetskraft på säsongsanställning ska därför utökas till nio månader i stället för dagens sex månader. EU-direktivet om säsongsanställning medger nio månaders anställningstid, men direktivet har av svenska regeringen implementerats med en maxgräns om sex månader.
- **Resehinder som försvårar nya rekryteringar ses över.** En tredjelandsmedborgare som har beviljats arbetstillstånd måste tillträda tjänsten inom fyra månader. Detta försvåras nu av rese- och inreseförbud som införts i syfte att begränsa smittspridning. I situationer där tjänster på grund av coronapandemin inte kan tillträdas inom fyra månader ska Migrationsverket inte lägga detta arbetsgivarens till last om denne vid ett senare tillfälle återigen försöker rekrytera utomeuropeisk arbetskraft. Vidare ska en förnyad ansökan avseende samma arbetsgivare och tjänst där arbetstagaren hindrats resa in handläggas inom en så kallad snabbfil.
- **Nödvändiga affärsresor underlättas.** Med länder utanför EU bör diplomatiska diskussioner föras för att häva berörda personers in- eller utreseförbud i syfte att tillåta nödvändiga affärsresor.

5.3 Underlätta fortsatt reformering av Arbetsförmedlingen

Coronakrisen ställer krav på en aktiv arbetsmarknadspolitik för att dämpa den ökande arbetslösheten. Arbetsförmedlingens insatser ska vara träffsäkra, kostnadseffektiva och fokusera på resultat. På omedelbar sikt behöver arbetet med nyarbetslösa prioriteras. Aktivisering och snabb återgång till jobb är för dessa personer av central betydelse. Samtidigt behöver effektiva arbetsmarknadspolitiska insatser växlas upp för att ge stöd åt de som befinner sig i, eller riskerar att hamna i, långtidsarbetslöshet.

Ineffektiva åtgärder som Extratjänster bör avvecklas. Medel som frigörs bör omfördelas till mer träffsäkra insatser som har bäring på den pågående reformen av Arbetsförmedlingen, däribland Stöd och matchning. Bland annat har Riksrevisionen i sin granskning av insatsen bedömt att den ger deltagarna goda möjligheter att så snabbt som möjligt komma i arbete. De insatserna kan med en sådan omfördelning genomföras utan ökade statsfinansiella kostnader.

Följande åtgärder bör genomföras:

- **Fyrdubbla insatsen Stöd och matchning (STOM).** Privata aktörer ger stöd till arbetslösa att komma snabbare i jobb. Leverantörer mäts på resultat. Insatsen är ett embryo för en större reform.
- **Tredubbla antalet orter som omfattas av testverksamheten Kundval Rusta och Matcha (KROM)** i den pågående reformen av myndigheten. Privata aktörer är utförare. Pilotprojekten har en tydligare resultatbaserad ersättning än STOM. Pilotprojekten tillsammans med ovan nämnda STOM är grunden för en allomfattande reform av Arbetsförmedlingen 2022.
- **Avveckla de ineffektiva Extratjänsterna.** Åtgärden träffar fel målgrupp, är dyr, ineffektiv och ger blygsamma resultat.

5.4 Bättre tillgång till utbildning som efterfrågas av företagen

Coronakrisen får inte övergå i en kompetenskris. För att värna och utveckla svenska företags konkurrenskraft måste vi säkerställa att de har tillgång till rätt kompetens. Det är också i medarbetarnas kompetens, företagets förmåga att skapa arbeten och arbetsmarknadens förmåga till omställning tryggheten på arbetsmarknaden finns.

Coronakrisen har gjort det än mer angeläget att hitta flexibla, digitala och effektiva vägar till rätt kompetens. Både för företag och individer. Det är viktigt att vägarna till jobb är så korta som möjligt och det behövs fler produktivitetshöjande investeringar i humankapital. Därför behövs träffsäkra och kostnadseffektiva verktyg för utbildning och kompetensutveckling.

Svenskt Näringsliv välkomnar regeringens utbildningssatsningar under våren. I ekonomiska kristider är vi i behov av fler platser inom yrkesvux, yrkeshögskolan och på universitet och högskolor. Men det är också viktigare än någonsin att det är rätt platser.

Regeringen behöver ge tydliga instruktioner och uppdrag till berörda myndigheter för att öka tillgången till utbildning som efterfrågas av företagen. Följande åtgärder behövs och kan genomföras utan ökade statsfinansiella kostnader:

- **Ökad relevans i utbildningar.** Utbildningar och kompetensinsatser måste vara relevanta, flexibla, korta (modulbaserade), digitala och branschanpassade. De ska skraddarsys för individer som är nyarbetslösa eller i någon av parternas omställningsorganisationer.
- **Inför ett näringslivskriterium för nya utbildningsplatser.** De nya utbildningsplatserna som kommer till med anledning av coronakrisen ska inte kunna starta om de inte utgår från arbetslivets behov och det ska finnas en uttrycklig efterfrågan från arbetsgivare. Det ska finnas en tydlig instruktion för hur utbildningarna tas fram och varje myndighet ska utarbeta standarder och riktlinjer för hur utbildningarna ska möta arbetslivets behov.
- **Stärkt effektivitet och validering.** För att utbildningsinsatserna i omställning ska bli effektiva behöver staten säkerställa, genom ett uppdrag till regionalt utvecklingsansvariga (RUA), att det finns fungerande regional infrastruktur och öronmärkta pengar till validering och kompletterande utbildningsinsatser från Europeiska socialfonden (ESF), Arbetsförmedlingen och omställningsorganisationerna TSL och TRR. I de fall det finns nationella modeller för branschvalidering ska de användas.
- **Bättre tillgång på utbildningsplatser.** Det behöver säkerställas att det finns en större flexibilitet i antagningen till kommande års utbildningar. Under en viss period bör antagningen kunna ske löpande så att elever och studenter kan påbörja utbildningar vid fler tidpunkter än idag.

6 Fyra utredningar att tillsätta nu med fokus på hållbarhet

De förslag till reformer och åtgärder som återfinns i detta paket går att genomföra eller påbörja i närtid utan längre politiska processer. Utöver dessa finns flera insatser som kräver mer beredning och utredning. Här listas fyra utredningar som i ett första steg bör tillsättas för att stärka investeringarna i infrastruktur, elförsörjning, cirkulär ekonomi och innovation som påskyndar klimatomställningen och Sveriges position som kunskapsnation.

6.1 Uppdrag att kartlägga infrastrukturinvesteringar som kan tidigareläggas

Regeringen bör uppdra åt Trafikverket att skyndsamt utreda vilka planerade nyinvesteringar i transportsystemet som kan tidigareläggas (byggstart inom tre år) inom den befintliga nationella planen för transportsystemet. Processen från beslut till byggstart av nyinvesteringar tar lång tid. Trafikverket har en 12-årig åtgärdsplan och är bundna av en strikt planeringsprocess. Byggstartsbeslut för större projekt tas av regeringen. Det finns ett stort behov av översyn, i ljuset av pandemin, av vad som skulle kunna startas tidigare och även vissa omprioriteringar.

Nyinvesteringar bör i ännu högre grad fokuseras på de stora transportstråken, viktiga för näringslivets transporter, riktas till de som ger störst samhällsekonomisk nytta och kapacitetsförstärkning ur ett systemperspektiv. En kraftsamling behövs också för att modernisera storstadsområdenas eftersatta transportsystem. Detta både för att underlätta för gods och fortsätta att utveckla storregional arbetspendling.

6.2 Ge företagen rådighet över sitt avfall

Avfall är idag i många fall en eftertraktad resurs som många vill ta del av. Det nuvarande kommunala monopolet försvårar för nya affärsmodeller som syftar till att ta till vara på avfall som en resurs. Ett införande av frival skulle bidra till att stärka den cirkulära ekonomin.

Avfallsdirektivet är den lagstiftning som styr avfallsfrågorna i Sverige. Direktivet ger möjlighet för stater att välja vem som ska ha ansvaret för det avfall som uppkommer hos företag och som definieras som kommunalt avfall. Sverige har valt att detta ansvar ska ligga på kommunerna. En omorientering behövs för att nå ökad resurseffektivitet och klara klimatmålen. Erfarenheter finns att hämta från Norge och Finland.

6.3 Framtida elbehov för att klara klimatomställning och samhällsutveckling

Samhällsutvecklingen vi ser idag pekar tydligt mot att behovet av ett väl fungerande elsystem kommer att öka. Transformativa skiften inom framförallt industrin och transportsektorn som kraftigt kommer öka vårt elbehov är helt nödvändiga för att Sverige ska bli klimatneutralt och kunna fasa ut användningen av fossila bränslen. Svenskt Näringsliv bedömning, som baseras på branschernas färdplaner för fossilfrihet, är att elbehovet kan komma att öka med 60 procent till 2045 jämfört med dagens nivå. Elsystemet kommer utgöra en nyckel för att Sverige ska klara den gröna omställningen och nå vårt mål om netto-noll utsläpp till 2045.

6.4 Tillsätt en innovationsutredning

En innovationsutredning bör tillsättas för att se över hur innovationer bättre kan tas fram inom akademin och särskilt hur innovationer bättre kan tas tillvara genom nyttiggörande. Utredningen ska även se på hur kan FoU-samverkan förenklas genom nya avtalsprocesser (*smarter contracting*). Dagens innovationssystem brister framförallt i frågor kring hur kunskapsbaserade tillgångar kan vara en nyckel till att ta tillvara och få utväxling på gjorda innovationer. I faser där Sverige ska återstartas måste alla (potentiella) tillgångar tas tillvara. Innovationsutredningen blir en naturlig uppföljning på den utredning kring innovationsstödsystemen som ska presenteras i slutet av september.

SVENSKT NÄRINGS LIV